

Globalisaatiot yksissä kansissa

Sami Moisio

David Held & Anthony McGrew: *Globalisaatio – puolesta ja vastaan*. Suom. Jyrki Vainonen. Vastapaino 2005.

Suomalaiset pienkustantamot julkaisevat verraten harvoin tuoreeltaan ulkomaisten yhteiskuntatutkijoiden tekemää ajankohtaiskirjallisuutta. Teokset luetaan usein alkuperäiskielillä, koska kirjojen markkinat ovat Suomessa hyvin rajalliset. Siksi tamperelaisen Vastapainon päätöstä julkaista käänös David Heldin ja Anthony McGrew'n vuonna 2002 julkaistusta teoksesta *Globalization/Anti-Globalization* on tervehdittävä ilolla. Jyrki Vainonen on onnistunut laatimaan kirjasta sujuvan ja hetkessä luettavan käänöksen. Vain muutama stilisointivaiheessa jäänyt lyöntivirhe jää vaivaamaan muuten virheettömässä tekstissä.

Teoksen kirjoittajat, London School of Economics & Political Science -yliopiston professori Held ja Southamptonin yliopiston kansainvälisten suhteiden professori McGrew ovat tulleet tunnetuiksi globaalien hallinnon, globaalilla tasolla tapahtuvan transformaation ja eräänlaisen maailmanlaajuisen demokratian mahdollisuuksien tutkijoina. Nämä ovat valtavan ajankohtaisia kysymyksiä, joita ei yksinkertaisesti voi sivuuttaa nykypäivän keskustelussa – oli kyse sitten tieteellisestä taikka puhtaasta poliittisesta debatista.

Heidän teoksensa *Globalisaatio – puolesta ja vastaan* pyrkii systemaattisesti erittelemään globalisaatiosta käytävää keskustelua kahden vastapoolin kautta. Näitä kuppikuntia Held ja McGrew nimittävät globalisteiksi ja globalisaation epäilijöiksi. Kirja jakaantuu yhdeksään lukuun, joissa useimmissa käydään läpi sekä epäilijöiden että globalistien globalisaatioon liittyviä argumentteja. Ensimmäinen luku käsittelee globalisaation kiistanalaista määritelmää. Toisessa pureudutaan poliittisen vallan usjakkoon. Tässä tärkeässä osassa esitellään valtiovallan syntyä ja kysytään, tarkoittaako globalisaatio valtiovallan jakoa monille uusille toimijoille.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan sitä, onko ihmisten sitoutuminen valtiollistettuihin kansallisiin kulttuureihin muuttumassa ja poliittisten identiteettien kirjo kasvamassa. Neljännessä luvussa tarkastellaan maailmantalou-

den olemukseen liittyviä kiistanalaisia käsityksiä, viidennessä taas syvennytään globaalihallinnon kysymyksiin. Luvut kuusi ja seitsemän erittelevät näkökantoja epätasaisen kehityksen ja poliittisen yhteisön arvoperustan suhteen.

Tekijöiden tarkoituksena on eritellä nimenomaisesti tutkimuskirjallisuudessa käytyä globalisaatiokeskustelua, jossa toiset yksinkertaisesti näkevät maailman globalisoituvan – ja toiset sen sijaan ajattelevat, että globalisaatiokeskustelu on silkkaa huijausta, joka perustuu liiotteluun ja vääristelyyn.

Epäilijät argumentoivat siksi, että globalisaatiokeskustelu estää tunnistamasta niitä todellisia voimia, jotka nykyään ohjaavat taloudellisia ja poliittisia päätöksiä. Globalistit taas esittävät, että globalisaatio on silkkaa todellisuutta ja tällaisena syvällisiä muutoksia mukanaan tuova prosessi.

Tutkimuskentän jakaminen epäilijöihin ja globalisteihin on rohkea teko, joka ei tietenkään tee oikeutta kaikille erilaisille tutkimussuuntauksille taikka argumentaatiotavoille. Tekijät kuitenkin puolustautuvat toteamalla, että kyseiset luokat ovat vain ideaalityyppejä, jotka ovat pikemminkin lähtökohtia globalisaatiokeskustelun ymmärtämiseen kuin lopullisia näkemyksiä globalisaatiosta.

Itse asiassa Heldin ja McGrew'n viisaana tarkoituksena on osoittaa, että globalisaatiota käsittelevässä debatissa on päästävä näiden mainittujen vastapoolien rakentamien vastakkainasettelujen ylitse. Vasta tällöin globalisaatiokeskustelu voisi kasvaa sisällöllisesti uusille suunnille. Hyvä tarkoitus ei kuitenkaan kannata kovin pitkälle ilman metodologista otetta, jota tästä kirjasta on turha hakea. Tämä on valitettavaa ottaen huomioon sen, että esimerkiksi poliittisten argumenttien tutkimukseen löytyy hyllymetreittäin toimivaa metodologiakirjallisuutta.

Epäilijät ja globalistit

Globalisaation epäilijöihin kuuluvat Heldin ja McGrew'n mukaan esimerkiksi ne marxilaiset, joiden mielestä globalisaatio on vain uudenlaista länsimaiden johtamaa imperialismia. Samoin epäilijöihin luokitellaan poliittisen realis-

min edustajat, jotka esittävät, että valtion mah-
ti ei nykymaailmassa ole suinkaan hävinnyt ja
että ne – tai paremminkin vain vahvimmat niistä –
yhä ohjaavat poliittisilla toimillaan maailman
menoja. Eräät epäilijät katsovat, että globa-
lisaatio on vain lisääntyvää amerikkalaistumista.
Edelleen epäilijät esittävät, että toimiva poliittinen
olosuhde on yhä mahdollinen vain historiallisesti
muotoutuneiden kansallisvaltioiden sisällä.

Lisäksi epäilijöihin kuuluvat ne, jotka katsovat,
että yhtä maailmantaloutta taikka maailmanmarkkinoita
ei ole muodostunut, vaan kansalliset taloudet ovat
yhdentyneet lähinnä alueellisesti kolmeksi suureksi
blokiksi. Se, mitä globalistit kutsuvat maailmantaloudeksi,
kattaakin vain murto-osan maailman väestöstä
taikka alueista. Nykyisen globalisaation kaudella
taloudellinen ja poliittinen eriytyminen on
alueellisesti tarkasteltuna pikemminkin lisääntynyt
kuin vähentynyt. Epäilijät myös esittävät, että
verrattuna vuosien 1890–1914 väliseen niin kutsuttuun
belle époqueeen, globaaleja kauppavirtoja, pääomaa
ja siirtolaisia on nykyään paljon vähemmän.

Globalistit taas esittävät, että globalisaatio-
prosessien seurauksena modernin valtion kantavana
voimana olevan alueellisuuden perusta kyseenalaistuu.
Näin he usein korostavat globalisaation tilallista
ulottuvuutta: erilaisten alueiden dynamiikkaa,
verkostojen olemusta, ihmisten ja ihmisryhmien
uudenlaisia identiteettejä, keskinäisriippuvuuden
uusia ilmenemismuotoja ja globaalin talouden
läpätunkevuutta. Heidän mukaansa valtio ei ole
kuihtumassa pois vaan muuttamassa tehtäviään ja
sitä kautta muotoaan. Kärjekkäimmät globalistit
esittävät, että globaalit markkinat ovat poliittisen
ohjauksen ulottumattomissa.

Globalistit katsovat myös, että kansalliset
taloudet ovat nykyään paljon tiiviimmin kietoutuneet
osaksi maailmanlaajuisen tuotannon ja vaihdon
järjestelmiä kuin aiemmin historiassa. Lisäksi he
painottavat monikansallisten yritysten – vuonna
2000 maailmassa oli 60 000 monikansallista
yritystä ja niillä 820 000 tytäryhtiötä – globaalista
olosuhdetta rakentavaa ja valtioiden sääntelyä
vaikeuttavaa voimaa.

Sadan tiiviin tekstisivun jälkeen tekijät jakavat
sekä epäilijät että globalistit kolmeen alaryhmään,
joilla kaikilla on jollakin tavalla oma argumentointi-
linjansa. Globalisteista erottautuvat sääntelyn
poistamisen puolesta argumentoivat uusliberalistit,
liberaalit internationalistit sekä institutionaaliset
uudistajat. Globali-

saatioon varauksella suhtautuvat taas jakaantuvat
globalisaation muovaajiin, valtion kannattajiin
sekä radikaaleihin. Tämän kautta tulee lopullisesti
selväksi, että jako epäilijöihin ja globalisteihin
ei ilmennä jakoa poliittiseen oikeistoon ja
vasemmistoon. Pikemminkin globalisaatio jakaa
argumentointia akselilla, jonka toisessa päässä
on globalisaation muutosvoiman painotus ja
toisessa valtion pysyvyyden korostaminen. Jos
haluttaisiin rakentaa muodikas nelikenttä,
toisen globalisaatiokeskustelua luokittelevan
akselin ääripäistä ensimmäinen voitaisiin nimetä
markkinoiden ylivallassi ja toinen poliittiseksi
ohjauskyvyksi.

Suomessa keskustelu globalisaatiosta on
kiihtynyt kiihtymistään, ja kaikkia Heldin ja
McGrew'n mainitsemia argumentointitapoja
löytyy. Esimerkiksi Suomen ja Tansanian
ulkopoliittisten johtajien alullepanema Helsinki-
prosessi, jonka tarkoituksena on pyrkiä poliittisesti
hallitsemaan globalisaatiota, on yksi esimerkki
sellaisen joukon toimista, joita Held ja McGrew
nimittävät "globalisaation muovaajiksi".

Globalisaatiota käsittelevässä argumentaatio-
ossa on nykyään muodikasta puhua kilpailuky-
vystä, joka taas liitetään Suomessa esimerkiksi
vaatimuksiin karsia yliopistoja ja tehostaa
huippututkimusta, kehittää kaupunkivetoista
aluerakennetta, alentaa veroja ja vähentää
sääntelyä kaikilla tasoilla. Tämän linjan
keskustelu on teoksen kriteereillä hyvin lähellä
uusliberaalia globalisaatioargumentointia. Tämän-
sisältöisiä globalisaatoraportteja tuotetaan
Suomessa kiihtyvällä vauhdilla. Mutta samaan
aikaan Suomessa on valtiosuvereniteettia
korostavia, kansainvälistä integraatiota
vastustavia ja kansallisen kulttuurin
pyhyttä vaalivia tahoja, jotka voidaan
tekijöiden tapaan luokitella muutta-
mutkitta valtioprotektionisteiksi.

"Kosmopoliittisen sosiaalisen demokratian" malli

Kirjan yksi tärkeimmistä opetuksista on,
että globalisaatio ei tarkoita politiikan loppua,
vaan sen asialistan valtavaa laajentumista ja
poliittisten instituutioiden lukumäärän tavatonta
kasvua. Globalisaatio näyttää politiikan
kentän uudessa valossa. Tekijät haluavatkin
muistuttaa niistä mahdollisuuksista, joita
globalisaatio tuo tullessaan – se kun laajentaa
asioiden käsittelyä kuviteltujen kansallisten
ja valtiollisten valtiopiirien ylitse. Näitä
mahdollisuuksia tarvitaan

köyhyyden ja ympäristöongelmien luonnehtivassa maailmassa.

Teoksen viimeisessä luvussa tekijät rakentavat oman ”kosmopoliittisen sosiaalisen demokratian” mallin, jossa kaikki globalisaation tuomat mahdollisuudet yhdistyvät maailmanlaajuisesti levittäytyvään oikeusvaltioon, maailmankansalaisuuteen, globaaliin oikeudenmukaisuuteen, demokratiaan, yleisiin ihmisoikeuksiin, inhimilliseen turvallisuuteen ja kansojen väliseen solidaarisuuteen. Tämän mallin rakentamisessa Eurooppa voisi olla tekijöiden mukaan avainasemassa.

Tämä kaikki vaatisi globaalihallinnon uudistuksen, joka pitäisi sisällään myös YK:n rukkaamisen uuteen uskoon. Teoksen päättävän luvun argumenteista ei juhlavuutta puutu, ja tekijät pyrkivätkin yhdistämään mainitsemansa liberaalit internationalistit, institutionaaliset uudistajat sekä globalisaation muovaajat yhdeksi ryhmäksi. Teoksen analyttinen ote kaikkoon loppuluvussa, joka ei tuo itse analyysiin mitään lisää.

Globalisaatio – puolesta ja vastaan on lopun julistuksenomaisuudestaan huolimatta tärke-

ää luettavaa niille, joiden työ liittyy alueellistumiseen, talouden restrukturaatioon, poliittiseen sääntelyyn, taloudelliseen kilpailukykyyn tai kehitysmaakysymyksiin. Se antaa erinomaisen yleiskuvan monitieteisestä globalisaatiota käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta ja auttaa lukijaa paikantamaan julkisessa keskustelussa esiinnousevia kantoja.

Lopuksi en malta olla suosittelematta tätä nopeasti luettavaa suomenkielistä teosta niille poliitikoille, joille asiaproosan lukeminen on tavalla taikka toisella vastenmielistä puuhaa. Heldin ja McGrew’n kirjanen saattaa auttaa yksittäistä poliitikkoa paikantamaan omaa poliittista identiteettiään alati kasvavassa ja haarautuvassa keskustelussa aikamme mittavimmasta yhteiskuntailmiöstä. Muuten on vaarana, että globalisaatiokeskustelussa suuri osa eduskunnan jäsenistä on vain pienen, asioista perillä olevan aktiiviryhmän vietävänä.

Kirjoittaja on Turun yliopiston poliittisen maantieteen dosentti ja kulttuurimaantieteen yliassistentti.